

4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ειδικής Εκπαίδευσης με Διεθνή Συμμετοχή

“ Σύγχρονες Τάσεις και Προτάσεις
στην Ειδική Εκπαίδευση ”

Παρασκευή 24 Νοεμβρίου 2017

Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο με Εικαστικές Δραστηριότητες
Εικαστικών Εκπαιδευτικών Δράσεων, Ασκήσεων & Projects
των Μαθητών με Αναπηρία για την Γ' έως ΣΤ' Δημοτικού

Ουρανία Αναστασιάδου, Εικαστικός, Adv. M.Ed.

Ε.Ε.Π. Τμήματος Εικαστικών Τεχνών Ανωτάτης Σχολή Καλών Τεχνών
Επιστημονική Υπεύθυνη Μονάδας Προσβάσιμης Εκπαίδευσης

«Καθολικός Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Προσβάσιμου Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού» -Οριζόντια Πράξη με MIS 5001313

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επενδύουμε στον άνθρωπο
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Ερωτήματα, συνειρμοί, σκέψεις
και σύγχρονα εκπαιδευτικά ζητήματα
που προκύπτουν
κατά τη Διδασκαλία των Εικαστικών
στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής

- ▶ Ειδική Αγωγή
- ✓ Αναπηρία
- ✓ Σύγχρονες
Παιδαγωγικές
Προσεγγίσεις

- ▶ Αισθητική Αγωγή
- ✓ Τέχνη (+Σύγχρονη)
- ✓ Σύγχρονες
Παιδαγωγικές
Προσεγγίσεις

Τάξεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ειδικός Παιδαγωγός + Εκπαιδευτικός Αισθητικής Αγωγής

Ειδικός Παιδαγωγός = Εκπαιδευτικός Αισθητικής Αγωγής

Παρούσα σχολική πραγματικότητα στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη διδασκαλία των τεχνών & τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών:

Δάσκαλοι Ειδικής Αγωγής χωρίς γνώση των Σύγχρονων Εκπ/κών Προσεγγίσεων στη Διδασκαλία της Τέχνης.

Καθηγητές Καλ/κών Μαθημάτων Μέσης Εκπαίδευσης με μετάταξη ή διάθεση σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό χωρίς γνώσεις στην Ειδική Αγωγή.

- ✓ Χειροτεχνία = Εικαστική Παραγωγή
- ✓ Εικαστική Παραγωγή χωρίς κατανόηση των ιδιαίτερων δεξιοτήτων των μαθητών και των εξατομικευμένων αναγκών τους ανάλογα με την αναπηρία

Ποια είναι μερικά από τα ζητούμενα
στο Σχεδιασμό
Εικαστικού Εκπαιδευτικού Υλικού
για Μαθητές με Αναπηρία
της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης;

1. Σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές που να συμπεριλαμβάνουν happenings, performances, παραστάσεις, δραματοποιημένες βιωματικές ασκήσεις και γενικά αισθητικές εμπειρίες που να χρησιμοποιούν το χορό, το θέατρο του δρόμου κ.ά., έτσι ώστε οι συμμετέχοντες μαθητές να έχουν την ευκαιρία να αποκαταστήσουν το αίσθημα του χρόνου, του χώρου και το πολύ σημαντικό για τα παιδιά με αναπηρία, **την ανάπτυξη του αισθήματος της ταυτότητός τους.**

2. Η εκπαιδευτική αρχή ότι οι δημιουργικές διαδικασίες σχεδιάζονται βάσει των δεξιοτήτων και, προσοχή, όχι μόνο βάσει των δυσκολιών των μαθητών, πάντα με γνώμονα τα χαρακτηριστικά των διαφόρων ομάδων. Έχει παρατηρηθεί, συχνά, το φαινόμενο οι εικαστικές δραστηριότητες να υλοποιούνται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αναπηρία του μαθητή με αποτέλεσμα να παρατηρούνται δράσεις που βασίζονται κυρίως στη μειονεξία και που υπενθυμίζουν στο μαθητή τι δεν μπορεί και όχι **τί μπορεί να κάνει.**

Μέσω μίας θετικής προσέγγισης απαλείφεται η ματαίωση και ενδυναμώνεται **η αυτοεκτίμηση**· όλα τα παιδιά αναπτύσσονται καλλιτεχνικά, το καθένα με τον τρόπο του. Τα καλλιτεχνικά υλικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να παραχθούν εικαστικά έργα που να αντανακλούν τις ικανότητες και όχι τις ανεπάρκειές τους.

3. Η Τέχνη είναι σε θέση να συμβάλλει στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του μαθητή με αναπηρία και στην κατανόηση της ατομικότητάς του καθώς και της πολιτισμικής του ταυτότητας με στόχο την πιθανή μελλοντική συμμετοχή του στην αναπηρική κοινότητα εάν και εφόσον το επιθυμεί.

Άξονες

- + Εξατομικευμένες εκπαιδευτικές ανάγκες
- + Δεξιότητες βάσει των ιδιαιτεροτήτων και των χαρακτηριστικών των μαθητών
- + Συμφιλίωση με την αναπηρία μέσω της τέχνης
- + Όλοι οι τομείς των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών δύνανται να συνδεθούν δημιουργικά με άλλα γνωστικά αντικείμενα
- + Αυτενέργεια και ενεργός συμμετοχή
- + Η Τέχνη στην καθημερινή ζωή του μαθητή

Δείγματα Ασκήσεων

•Προβλήματα Όρασης (Τυφλοί , Αμβλύωπες)

Άσκηση για την ΣΤ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Εντός της τάξης ακούγονται ηχογραφημένα αποσπάσματα του ομιλούντος *Βιβλίου των Φανταστικών Όντων* του Μπόρχες, το οποίο είναι ένα ιδιότυπο συναξάρι περισσότερων από εκατό παράξενων πλασμάτων που η ανθρώπινη φαντασία συνέλαβε στον χρόνο και στο χώρο. Το έργο, μέσα από τις μυθολογίες και τις λογοτεχνίες του κόσμου δίνει πλούσιο υλικό από το οποίο ο τυφλός μαθητής αντλεί έμπνευση για γλυπτικά δημιουργήματα. Ο μαθητής ενθαρρύνεται να αναπαραστήσει όποιο περίεργο και εκκεντρικό όν του κεντρίζει το ενδιαφέρον ή του εξάπτει τη φαντασία χρησιμοποιώντας ευτελή και ανακυκλώσιμα υλικά.

Υλικά που απαιτούνται:

Πηλός

Ανακυκλώσιμα υλικά

Κόλλα

Χαρτί

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η ανάπτυξη ταυτότητας και η ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης του τυφλού μαθητή μέσω του παραδείγματος του Χόρχε Λουίς Μπόρχες, τυφλού Αργεντίνου συγγραφέα και μία από τις σημαντικότερες λογοτεχνικές μορφές του 20ού αιώνα. Παράλληλα με την ανάπτυξη της φαντασίας επιχειρείται μία περίαπτη γλυπτική αποτύπωση της παγκόσμιας λογοτεχνικής κληρονομιάς. Η χρήση φτωχών και ευτελών υλικών εισαγάγει το μαθητή στην έννοια της ανακύκλωσης και σε μία πρώτη βιωματική προσέγγιση του κινήματος της *Arte Povera* της Μοντέρνας Πρωτοπορίας.

•Προβλήματα Ακοής (Κωφοί, Βαρήκοοι)

Άσκηση για την Δ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Κάθε παιδί επιλέγει το αρχικό γράμμα του ονόματός του. Αντιστοιχεί το γράμμα με τη χειρομορφή του γράμματος του δακτυλικού αλφάβητου. Σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό προσπαθεί να βρει ένα νόημα που να παράγεται από την ίδια χειρομορφή, αυτή η οποία είναι κοινή με τη χειρομορφή του γράμματος του δακτυλικού. Ο μαθητής σχεδιάζει στο χρωματιστό φύλλο του καουτσούκ την παλάμη του χρησιμοποιώντας όλη την επιφάνεια. Κόβει προσεκτικά το περίγραμμα της παλάμης κρατώντας τα κομματάκια που περισσεύουν. Λυγίζει πολύ προσεκτικά τα δάκτυλα και δημιουργεί τη χειρομορφή του γράμματος που είχε επιλέξει. Ενώνει τα ακροδάκτυλα με το βασικό κορμό της παλάμης με πετονιά. Σε αυτήν τη φάση μπορεί να βοηθήσει ο εκπαιδευτικός με τον αναπτήρα για να δημιουργηθούν κόμποι συγκράτησης. Εναλλακτικά, ο μαθητής δένει την πετονιά για να δημιουργηθεί ο κόμπος. Μετά τη δημιουργία της βασικής χειρομορφής, ο μαθητής παρεμβαίνει και με τα υπολείμματα από τα διαφορετικά χρώματα των φύλλων του καουτσούκ δημιουργεί ένα εικαστικό έργο που να εκφράζει το αντικείμενο του οποίου το νόημα παράγεται από αυτήν τη χειρομορφή: για παράδειγμα η χειρομορφή του Κ μεταμορφώνεται σε κεράσι.

Υλικά που απαιτούνται:

Φύλλο Α4 από εύκαμπτο χρωματιστό καουτσούκ (στο πακέτο υπάρχουν φύλλα σε όλα τα χρώματα)

Μολύβι

Ψαλίδι

Χοντρή πετονιά

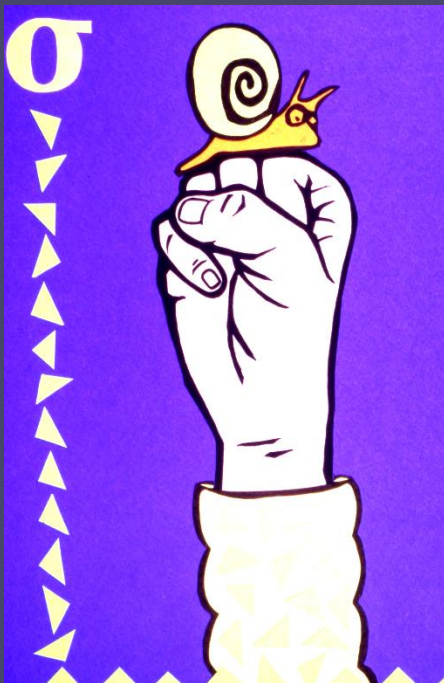
Κόλλα

Προαιρετικά αναπτήρας

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η εκμάθηση του δακτυλικού αλφάβητου της ελληνικής νοηματικής γλώσσας και των χειρομορφών που χρησιμοποιούνται καθώς και η σύνδεση των χειρομορφών αυτών με τα νοήματα της γλώσσας. Παράλληλα, οι μαθητές εξασκούνται μέσω της σχεδίασης των χειρομορφών στις βασικές έννοιες και σχέσεις του σχεδίου, καθώς και στην παρατήρηση των μεγεθών και των αναλογιών· στο σημείο δε αυτό εισάγεται και η έννοια του όγκου και του χώρου. Μέσω της εικαστικής γλώσσας προσεγγίζεται η νοηματική γλώσσα.

•Κινητικά Προβλήματα των Άνω Άκρων

Άσκηση για την Γ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Στο πάτωμα της αίθουσας τοποθετείται και στερεώνεται ο μουσαμάς ζωγραφικής. Γύρω-γύρω τοποθετούνται οι λεκάνες με το ρευστό χρώμα. Τα παιδιά γυμνώνουν τα πόδια τους και τα βουτάνε στη λεκάνη με το ρευστό χρώμα. Αρχίζει να ακούγεται η μουσική σύνθεση "Ιεροτελεστία της Άνοιξης" του χοροδράματος του Ίγκορ Στραβίνσκι, πρωτοποριακού μουσικού συνθέτη του 20ού αιώνα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εισέρχονται στη ζωγραφική επιφάνεια και σχεδιάζουν είτε με ολόκληρη την πατούσα είτε ακροπατώντας στις μύτες των ποδιών. Ενθαρρύνονται από τον εκπαιδευτικό να δημιουργήσουν, με τα κάτω άκρα, γραμμές εναλλακτικά με πλακάτες φόρμες, αφήνοντας είτε ίχνη καθαρού χρώματος είτε αναμειγνύοντας τα χρώματα σε σχέση με το ακουστικό ερέθισμα των ηχοχρωμάτων.

Υλικά που απαιτούνται:

Λεκάνες με ρευστό μη τοξικό χρώμα

Λεκάνες με καθαρό νερό

Πετσέτες

Προετοιμασμένος μουσαμάς ζωγραφικής σε πολύ μεγάλη διάσταση, π.χ. 4 X 4

Τονική μουσική

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η χρήση των κάτω άκρων σε μία μη στερεοτυπική δημιουργική δράση για την ανάπτυξη της έννοιας του ρυθμού και την εκμάθηση των βασικών, συμπληρωματικών και παράγωγων χρωμάτων του χρωματικού κύκλου. Ο μαθητής βυθίζεται εντός μίας χορευτικής σχεδιαστικής δραστηριότητας ανακαλύπτοντας τη φύση της γραμμής και της χρωματικής κηλίδας. Παράλληλα εξερευνά το χώρο μέσω μίας σωματικής και ψυχικής ενεργοποίησης των αισθήσεων και κατανοεί την έννοια του ρυθμού σε δύο διαφορετικές εκφραστικές εκφάνσεις της.

•Μέτρια και Ελαφριά Νοητική Αναπηρία

Άσκηση για την ΣΤ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Επιλέγεται μία όπερα κατά προτίμηση διασκευασμένη για παιδιά όπως για παράδειγμα “Ο Μαγεμένος Αυλός”. Αναζητείται το λιμπρέτο και διασκευάζεται σε γλώσσα αντίστοιχη της γλωσσικής επάρκειας των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός διηγείται στα παιδιά την ιστορία και ζητά ανατροφοδότηση και επανάληψη της αφήγησης από το κάθε παιδί χωριστά σε αφηγηματική αυτοσχεδιαστική συνέχεια. Οι μαθητές και μαθήτριες ντύνονται με αυτοσχέδια κοστούμια και αναπαράγουν τραγουδιστά την ιστορία μπαίνοντας σε ρόλους ανάλογα με τις προσωπικότητες και τις δεξιότητές τους. Δίδεται έμφαση στις παύσεις, στη φωνή ως εργαλείο έκφρασης και συναισθηματικής ενσυναίσθησης, στις αλλαγές των ρόλων και στη συμβολική χρήση των αντικειμένων.

Υλικά που απαιτούνται:

Παλιά ρούχα, παλιά παπούτσια, καπέλα

Μάσκες

Αυτοσχέδια μουσικά όργανα

Είδη εστίασης

Υφάσματα

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η διαδραστική ενδυνάμωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και η ανάπτυξη της αισθητηριακής συνειδητοποίησης μέσω συμβολικών επιτελεστικών και συμμετοχικών δράσεων. Παράλληλα, σε ένα ασφαλές δομημένο περιβάλλον, βιώνονται οι αντιθετικές σχέσεις της θεατρικής πράξης όπως φως και σκοτάδι, ήχος και σιωπή, κίνηση και ακινησία.

• Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος

Άσκηση για την Ε' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Δίδεται στον κάθε μαθητή ένα μεγάλο κομμάτι πλαστικού πλέγματος και του ζητείται να αυτοσχεδιάσει περνώντας νήματα μέσα-έξω στις τρύπες του πλέγματος δημιουργώντας το αρχίγραμμα του ονόματός του ή έναν αριθμό ή μία ελεύθερη σύνθεση. Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τη χρήση πολλών διαφορετικών νημάτων χωρίς απαραίτητα μία αναπαραστατική δομή αλλά περισσότερο βάσει της ιδέας τού να εντυφλήσει το παιδί στην έννοια του μοτίβου, της επανάληψης και μίας πρώτης σύγχρονης προσέγγισης της λαϊκής τέχνης και της παραδοσιακής χειροτεχνίας. Όταν ολοκληρωθεί το ατομικό μοτίβο, τα παιδιά ενώνουν, με τον ίδιο τρόπο, τα κομμάτια του πλέγματος σε μία ενιαία σύνθεση δημιουργώντας ένα επιτοίχιο ομαδικό εικαστικό αποτέλεσμα.

Υλικά που απαιτούνται:

Χρωματιστές χοντρές κλωστές, διάφορα νήματα, μαλλί

Πλαστικό πλέγμα

Τσιμπιδάκι μαλλιών και προαιρετικά σακοράφα

Ψαλίδι

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η δυνατότητα να βρεθεί ο μαθητής σε συναισθηματική συνάφεια με τους συμμαθητές διενεργώντας μία ατομική εικαστική πράξη που θα οδηγήσει σε ομαδικό αποτέλεσμα. Παράλληλα, εξασκείται η έννοια της επαναληπτικότητας, εξαιρετικά σημαντική αξία στη λαϊκή παράδοση των περισσότερων πολιτισμών του πλανήτη.

Άσκηση με μαθητές στο φάσμα του αυτισμού:
Άγγελοι επί γης

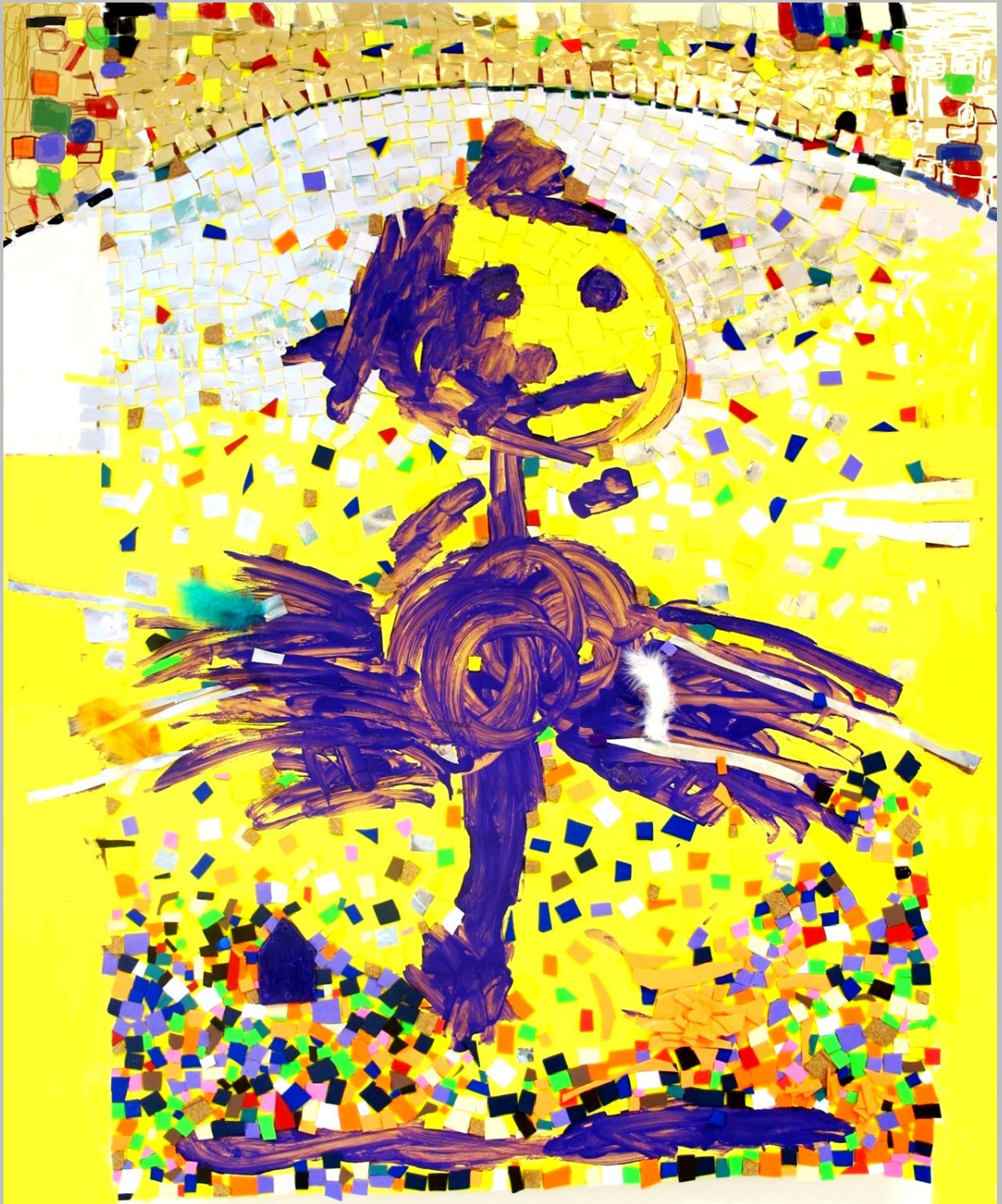

•Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

Άσκηση για την Δ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Τα παιδιά φωτογραφίζουν γράμματα: Γράμματα πεζά, κεφαλαία, ιδεογράμματα, αρχιγράμματα, λατινικά, κυριλλικά, αραβικά. Φωτογραφίζουν γράμματα από πλείστες γραμματοσειρές και σε όσες περισσότερες χρωματικές αποχρώσεις και στη συνέχεια καλούνται να προσεγγίσουν τα γράμματα και τις λέξεις ως εικόνες, αναποδογυρίζοντας, συνθέτοντας και ταξινομώντας το υλικό που συλλέγουν μέσα από μία καθαρά οπτικο-εικαστικο-κεντρική αντίληψη. Όλο το φωτογραφικό υλικό αφού ταξινομηθεί χάνοντας την πρωταρχική του ιδιότητα γίνεται ένα φιλμάκι με πολύ μεγάλη ταχύτητα παράθεσης των φωτογραφιών· ένα είδος stop-motion εναλλακτικής προσέγγισης της γραφής.

Υλικά που απαιτούνται:

Φωτογραφική μηχανή

Υπολογιστής

Εκτυπωτής / Scanner

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι οι δυσκολίες στην ανάγνωση και το γραπτό λόγο, και η δυσκολία στην επεξεργασία πληροφοριών να μεταλλαχθούν σε εικαστικά εργαλεία ενδυναμώνοντας τη μνήμη, τις οργανωτικές ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η αυτοεκτίμησή τους μέσω ενός άλλου μέσου πραγμάτωσης του γραπτού λόγου, άλλον από αυτόν της χειρόγραφης γραφής. Επίσης, η άσκηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν εργαλείο αυτογνωσίας και αυτοπαρατήρησης.

• Προβλήματα Προσοχής και Συγκέντρωσης

Άσκηση για την ΣΤ' Τάξη Δημοτικού

Διαδικασία:

Ο μαθητής σχεδιάζει πολλές φορές το γράμμα που επιλέγει αφήνοντας ίση απόσταση ανάμεσα από τα γράμματα και στη συνέχεια ενθαρρύνεται να συνεχίσει το σχεδιασμό του εκάστοτε γράμματος με ελεύθερο συνειρμό και να σχεδιάσει μικρά αυτόνομα εικαστικά έργα που ενσωματώνουν το γράμμα. Κάθε φορά καλείται να σχεδιάσει ένα διαφορετικό εικαστικό αποτέλεσμα με ή χωρίς αφηγηματική σειρά. Οι συμμαθητές μπορούν να κόψουν τα καλλιγραφήματά τους και να τα ανταλλάξουν μεταξύ τους δημιουργώντας μικρά λεκτικά κολλάζ.

Υλικά που απαιτούνται:

Κονδυλοφόρος

Πένα ροής

Μολύβι

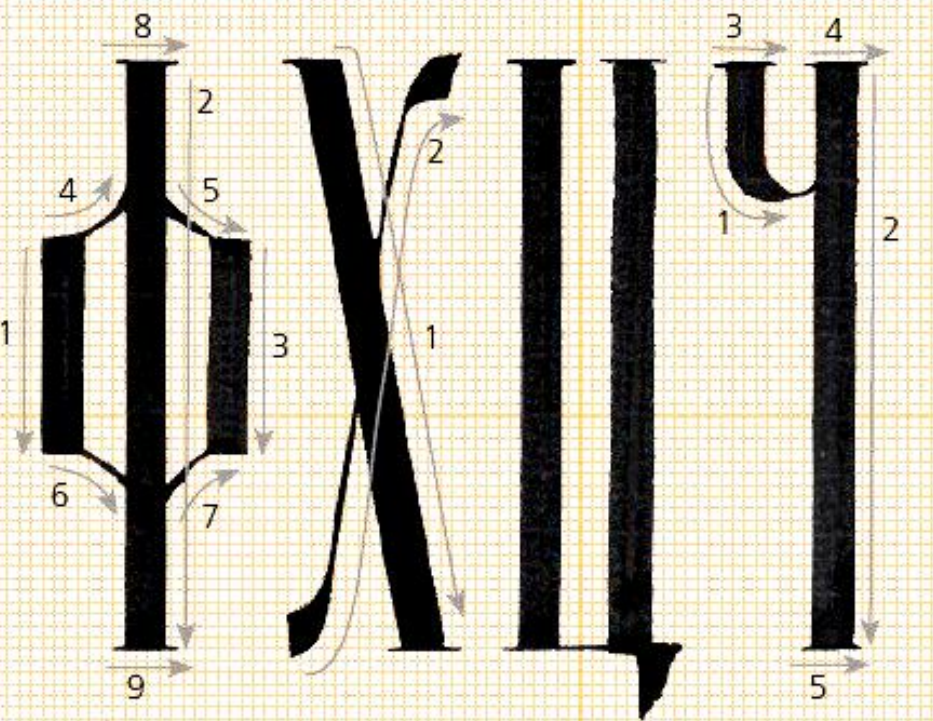
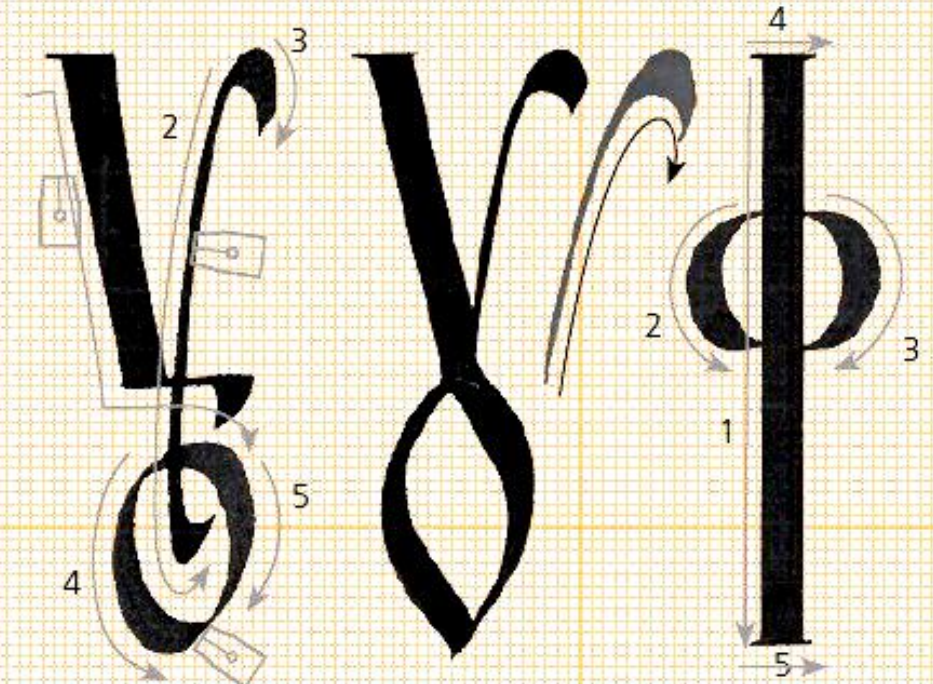
Χάρακας

Χαρτί

Κόλλα

Στόχος:

Στόχος της άσκησης είναι η συνεργασία του μυαλού, του σώματος και του χαρακτήρα, συνυφασμένη με μία δυναμική διαδικασία. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη της οπτικής αντίληψης, τη χωρική διάρθρωση, και το γνωστικό προγραμματισμό μέσω της γνωριμίας με τα εργαλεία γραφής και τις γραμματοσειρές. Πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν ότι η καλλιγραφία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μία συμπληρωματική πρακτική, ικανή να βελτιώσει τις ψυχοσωματικές δυσκολίες των μαθητών, ενισχύοντας την προσοχή και τη συγκέντρωσή τους, καθώς και τη διευκόλυνση της σωματικής χαλάρωσης και της συναισθηματικής σταθερότητας. Ο μαθητής λαμβάνει αισθητηριακή, βιοκινητική και γνωστική ανατροφοδότηση κατά τη διάρκεια μίας ατομικής εμπειρικής εγρήγορσης μέσω της γραφής.

Εργαλεία Ανάπτυξης του Υλικού

Γραπτές Οδηγίες

Βίντεο

Φωτογραφίες

Σκίτσα

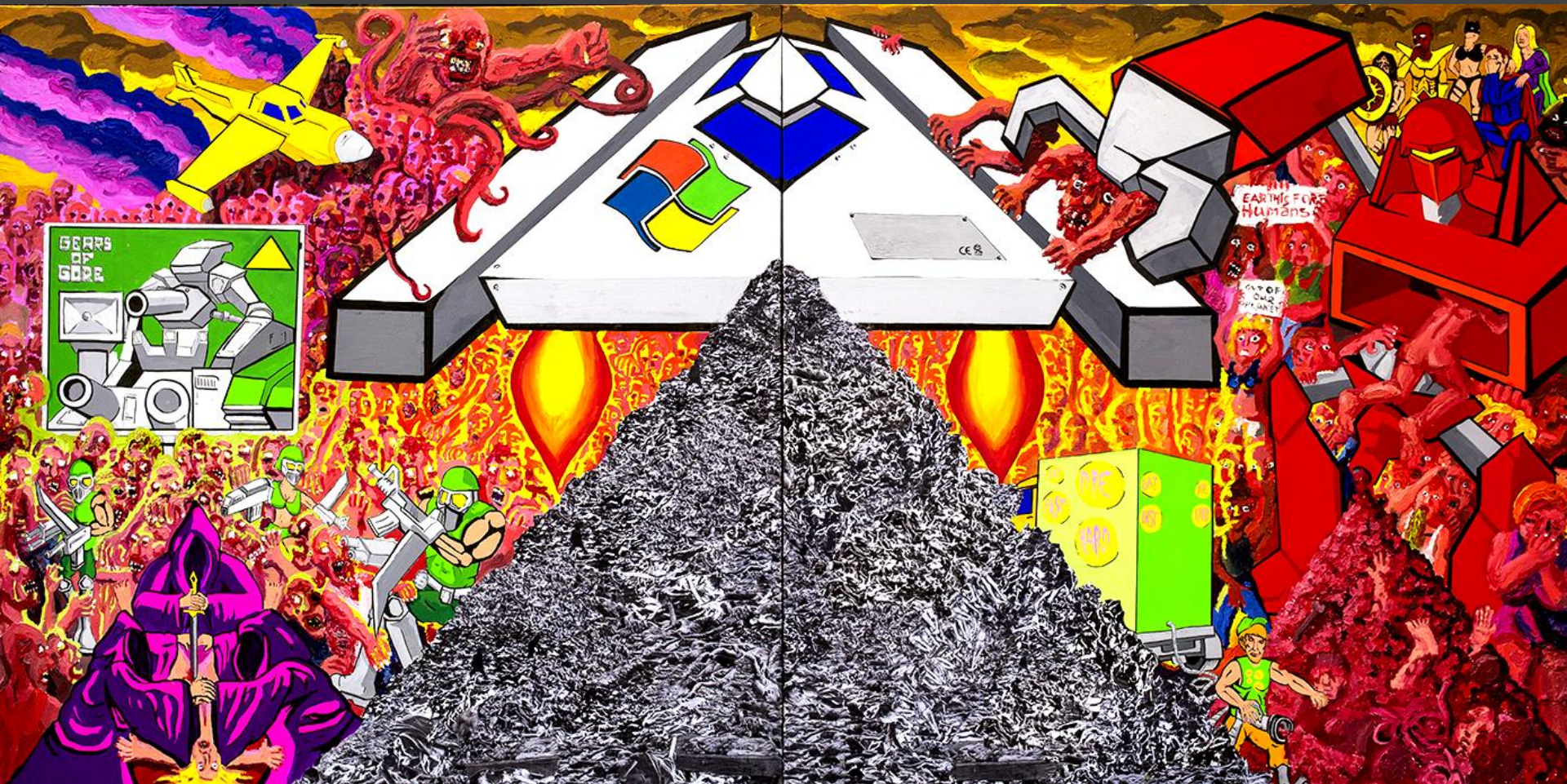
Οδηγίες στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα

Ηχητικές Οδηγίες

Δείγματα Σύγχρονων Εικαστικών Προσεγγίσεων

Κωφή Sound Artist Christine Sun Kim

Λυκούργος Πορφύρης, 1/10 όραση

Γεωργία Γερογιάννη, τυφλή γλύπτρια

... και οι τελικοί αποδέκτες

Σας ευχαριστώ θερμά

Μονάδα Ακαδημαϊκής
Στήριξης +
Προσβασιμότητας
Φοιτητών με Αναπηρία

Μονάδα Προσβάσιμης Εκπαίδευσης
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών
Πειραιώς 256, 182 33 Αθήνα
Τηλέφωνα Επικοινωνίας: 697 9921655, 210 3646069
Fax: 210 3646069
Τηλέφωνο Γραφείου: 210 4801306
E-mail: anasta@otenet.gr
Skype: ourania.anastasiadou

«Καθολικός Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Προσβάσιμου Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού» -Οριζόντια Πράξη με MIS 5001313

